



durumdu. Rüya döneminin ardından hasta insanlar, tekrar yere inmelerini ya da toprağa basmalarını sağlamak üzere yalınayak bir toprak karesinin içinden geçirilirdi. Aesklepiadesler, Tanrı Aesklepius tarafından sunulmuş olan bir rüyanın gizli mesajını çözeceklerdir (veya bugünkü söylemiyle bilinçdışlarınınca oluşan rüyanın). Bugün Grete Leutz ve Maurizio Gasseau, her yıl Bergama'da rüya ve rüya teknikleri; Joseph Moreno ise müziksel terapi üzerine bugünün çağdaş Aesklepiadeslerine sağaltıcı sonuca mükemmel bir şekilde ulaşmalarını sağlayacak bilgiler içeren seminerler vermektedirler. Böylelikle psikodrama çok somut bir biçimde, bu eski geleneğin önemli bir parçasını oluşturmuştur.

Konuşmalar ve genel gösteriler Bergama'daki restore edilmiş amfiteatrda yer alırlar. Birkaç yıl önce bir rüyamdan esinlenerek, iki bin yıl öncesinde katarsis ve tedaviyi kolaylaştırmak amacıyla halen dahi kullanılmakta olan aynı dramaları, bu anlamlı yerde sahnelemeye karar vermişim. Çok yakın dostum, yetenekli psikodrama meslekdaşım, Macaristan'dan Gabor Pinter ile birlikte ortalama bir grup süreci çerçevesinde (genellikle 40-50 kişi), klasik drama, bir konuya ilişkin sosyodrama ve bireysel dramayı birleştirerek özel bir teknik geliştirdik. Nihayet Bergama halkını da kapsayan büyük bir dinleyici kitlesi önünde (400- 800 kişi arasında) Oedipus, Antigone ve bu yılda Sofokles'in Elektra'sını amfiteatrda sergileyebilecektik. Drama ve sosyodramanın etkisi her zaman inanılmaz olmuştur, tüm dinleyiciler derinden etkilenirler, anneler, çocuklar, askerler ve terapistlerden oluşan halk da paylaşım sürecinde sahneye katılarak bireysel ve de dokunaklı bir biçimde özdeşim geri bildirimlerini verirler. Grup sürecinin bitiminde grup, çalışmaların sonucunu şu şekilde özetlemiştir: "Sevgi, ölümden daha güçlüdür."

Ayrıca her yıl Bergama'da Aesklepius'un topraklarında uygulanan tüm konferans süresindeki bildirilerde bir çok önemli konu sunulmaktadır. Uluslararası ve Türk uzmanlar bunları işlemekte ve katılımlarıyla kendileri de gerçekten iyi bir deneyim kazanmaktadırlar.

Şimdi sizlerle Prof. Abdülkadir Özbek'in şahsı ve ruhuyla çok bağlantılı olan, ömrümün sonuna dek hep hatırlayacağım özel bir anı paylaşmak istiyorum. Onu yaşamının son yıllarında tanıyabilmiş olmanın sevinç ve ayrıcalığına sahip bir kişi olarak, gerek eşine karşı olan sevgisinden, gerek çevresinde sayıca her zaman fazla olan takipçilerine karşı sempatisinden ve gerekse Türkiye'deki tüm grup psikoterapisi topluluğuna ilişkin bilgece ilgisinden her zaman son derece etkilenmişimdir. Çok açık fikirli, sıcak yürekli ve hatta benim gibi yurtdışından yeni gelenlere bile çok dostça kucak açabilen bir insandı. Türk kültürünü en iyi biçimde temsil ederdi ve elbette ki çok

saygıdeğer anlamında kullanılan hoca ismini de sonuna kadar hak etmişti. Fiziksel olarak zayıftı ve yalnızca bastonu yardımıyla yürüyebiliyordu. Buna rağmen geçen yılki konferansta gözleri büyük bir canlılıkla parlıyordu, ve kendisi için düzenlenmiş olan onursal törende, yıldızlarla kaplı göğün altında, katılanların önünden büyük bir mutlulukla geçmişti. Kültür bakanlığı temsilcisi ve diğerlerinin resmi konuşmalarının ardından aniden ayağa kalkarak mikrofona doğru yürüdü, 300 konuğun her biri nefeslerini tutmuştu. Bu toplantıya katıldıkları ve kendisine karşı gösterdikleri şükran ve dostluk için tüm dinleyicilere teşekkür ederek söze başladı. Sonrasında içinden geldiği üzere eski bir Anadolu şarkısı söylemeye başladı, nakaratında şu sözcükler vardı: (Ha bu di yar) Gel, gel sevgili ,gel. Bu yirmi yıl önce ilk psikodrama grubunda söylediği şarkıydı. Yerine dönerken eşi de ona doğru yürüyordu, yolun yarısında karşılaşmış birbirlerine sarıldılar. Tüm konuklar son derece etkilenmişler ve bir çoğu da ağlamaya başlamışlardı. Yürekten gelen bir esinle kendiliğinden oluşan bu konuşma, benim için olağanüstü bir deneyimdi. Ertesi gün, ilk kez öksürmeye başladı ve iki hafta içinde de pnömoniden öldü. İçine doğduğu üzere hepimize doğru zamanda veda etmiş oldu. Bu olaya tanık olduğum ve sizlere anlatabildiğim için Tanrıya şükürler olsun.

Abdülkadir'in ve eşi Velhan'ın küçük bir resmi ile Bergama'nın bazı görüntülerini de mektubuma ekliyorum. Umarım hepimiz bir gün Bergama'da ya da Monika'nın da bahsetmiş olduğu üzere topluluğumuzun bu bilge insanının manevi şahsında bir araya gelebiliriz.

Her şey gönlünüzce olsun, Bergama'da görüşmek üzere, sevgi ölümden daha güçlüdür.

Jörg Burmeister, Nisan 2001

### Monica Zuretti yazıyor:

Duygu yüklü yanıtın için teşekkür ederim Jörg. Umarım tam katılımıla "Bergama'da buluşuruz", bu bir dilek.

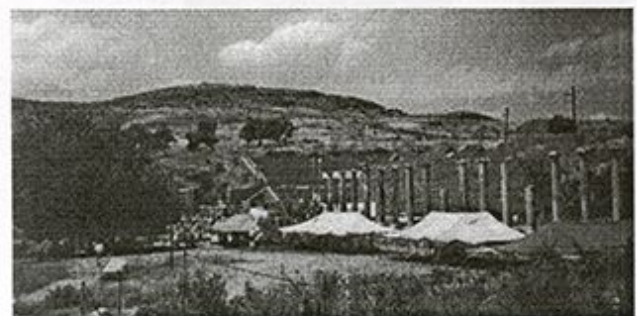
Psikodramanın oluşturabildiği güzelliği ve de Hoca'nın yaşadıklarını ifade eden öykün ve buna verdiğin değer beni çok duygulandırdı.

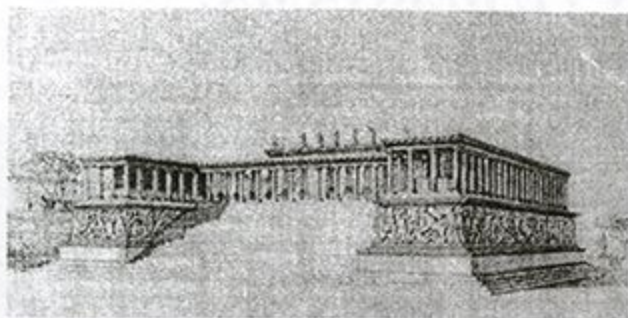
Grete'nin bir zamanlar psikodrama esnasında tiyatroya girip, olduğu yerden tüm temsili izlemiş olan bir boğa hakkında anlattıklarını her zaman hatırlarım. O gerçekten bir boğa mıydı, yoksa bizi izlemeye gelen yüce Tanrı Zeus'muydu?

Psikodrama ve IPN hakkında aramızda paylaştığımız farklı deneyimlerin bizlere bunları uygulayabilmemiz konusunda sağladığı geniş bir açık alan olanağını her zaman çok çekici bulduğumu belirtmek isterim.

Monica Zuretti, Nisan 2001

# ASKLEPION VE BERGAMA: EKSI BEŞYÜZ, ARTI İKİBİN

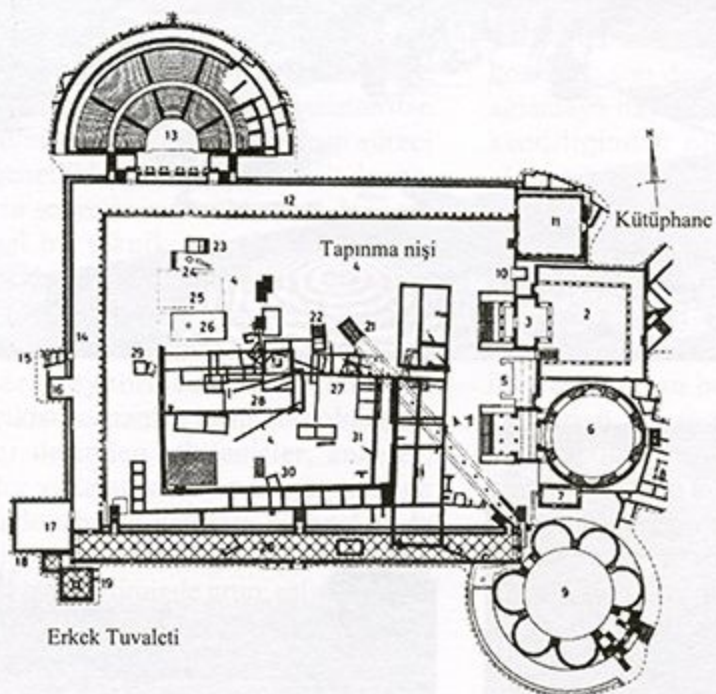




Zeus sunağı

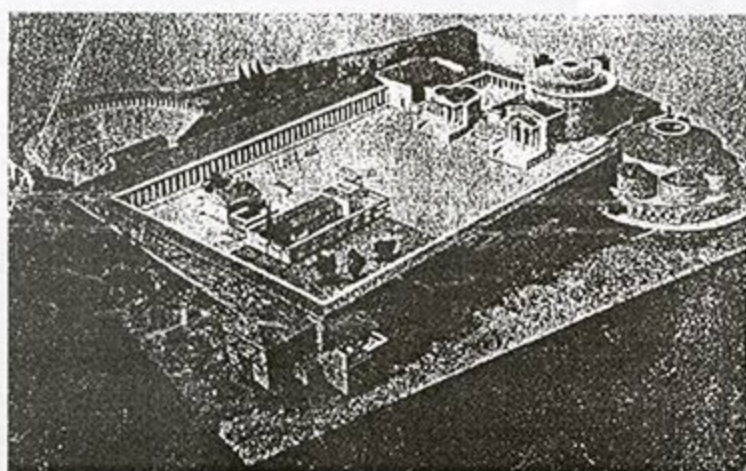


Dionysos Tapınağı



Erkek Tuvaleti

Bergama Asklepionu Planı



Asklepion, tasarımsal eski haliyle



Tıp Tanrısı Asklepios

## ASKLEPION VE TERAPİ

Ayşe Güneş

T.C. Kültür Bakanlığı, Arkeolog

(XXII. Grup Psikoterapileri Kongresi Kitabından alınmıştır.)

### Asklepion Tarihçesi

Asklepios tıbbi mezhebi, İ. Ö. V. yüzyılın ortalarında Bergama'lı Aristakhminos' un oğlu Arkhias tarafından Bergama'ya getirilmiştir. Tarihçi Pausanias'a göre, Bergama'nın muhtemelen ilk meclis üyesi Arkhias, bugünkü adı Madradağ olan Pindasos sırtlarında avlanırken, attan düşmüş , ayağı kırılmıştır. Epidauros'da tedavi edilerek , sağlığına kavuşan, arkhias vatandaşlarına hizmet olsun diye bakım işlerini gören rahip hekimlerden (Asklepiades'lerden) bir kaçını Bergama'ya getirmiştir (Bayatlı, 1954 : 13).

Akropol'den uzak olmayan kuytu bir vadi içinde, şifalı kaynak başında Asklepios için bir tapınak kurmuştur. Epidauros'dan gelen göçmenler İ.Ö. IV. Yüzyılda Akropol'ün yeniden iskanında yer almışlardır. Asklepion'a giriş yolu üzerinde ele geçen İ.Ö. IV. yüzyıla ait mezar kabartması, bu hususu belgeler (Radt 1988: 22). Bu tapınakların yerleri iyi seçilerek , kuzey rüzgarlarına kapalı tatlı bir meyil üzerine inşa edilmişlerdir. Etrafı kolonadlarla kaplı geniş bir avlusu vardır. Bunların özelliği hem tapınak, hem hastane olmalarıydı. Otel gibi mükellef binalar yapılmıştır. Asklepion'a gelen hastaların tedavi dışında kalan zamanlarında eğlenmelerine önem verilmiş, tiyatrolar, hipodromlar ve civardaki şifalı sular içinde hamamlar yapılmıştır. Farklı farklı şifa arayanların uğrağı olan Asklepion, özellikle dervişlerin , hatiplerin ve filozofların çok sevdikleri ve candan bağlı oldukları bir yerdir. Asklepion'da şifa bulan hastalar tedavi safhalarını bildiren adak taşlarını veya yazıtlarını tapınaklara koymuşlardır. Kazılar sonucu ele geçen bu yazıtların okunması sonucu, Asklepios'daki tedavilerin esasları öğrenilmiştir.

Şair Horatius, Asklepios'u "Oraya sıcaklar sıtma götürmez, orada vasiyetnameler açılmazdı" sözleriyle övmektedir (Bayatlı 1954: 14). İmparator Caracalla (211-218) hastalanarak Bergama'ya gelmiş , kısa zamanda şifa bulmuş ve Asklepion'un şöhretinin biraz daha gelişmesine neden olmuştur. Asklepion'un bu parlak devri uzun sürmeden İmparator Valens I (243-256) zamanındaki büyük deprem Bergama ve Asklepion'u harap etmiştir. Bu sırada Hıristiyanlık daha da ilerleyerek putperestlere karşı mücadele şiddetlenmiştir. Bir taraftan mezhep kavgaları, diğer taraftan deprem felaketi sonucu bir daha kalkınmamak

üzere, Asklepion yeni inançlar içinde sarsılarak ortadan kaldırılmıştır. Daha sonra Asklepios tapınağı kiliseye çevrilmiş, Propylon yanında vaftiz yeri yapılmıştır (Bayatlı 1954: 19).

Bergama XIV. yüzyıl başlarında Osmanlı Türklerinin eline geçtiği zaman Asklepios tepeden gelen sellerin yığıdığı toprak tabakası ile örtülmüş bulunuyordu.

### Asklepios Kültü

Yunan mitolojisinin en karışık ve zengin olanlarından biri de Asklepios efsanesidir. Homeros destanlarında, Thessalia efsanesinden yararlanılmıştır. Efsaneye göre Asklepios'un annesi Koronis, Apollon'dan gebe iken, İskhys'e gönül verir. Bu sadakatsizliğini bir karga Apollon'a bildirir. Apollon bu acı haberi getiren kargayı uğursuz sayar, öfkesinden onu beyaz iken karaya çevirir. Apollon'un ikiz kardeşi Artemis, oklarıyla sevdalıları öldürerek Apollon'un intikamını alır. Bunun üzerine Apollon ölünün karnından çocuğu çıkarır. Dünyaya gelen Asklepios' dur. Zeus onu tükenmez şifa imkanlarıyla şöhret kazanmış olan kardeşi, Kentauros Khiron'a verir. Hocasından cerrahlığı, hastalara ilaç yapmayı, tıbbi nebatların bolluğu içinde, şifalı otlardan dertlere deva bulmayı, ölümlere dahi hayat vermeyi öğrenerek, usta bir hekim olarak yetişir. Asklepios'un ölümleri ışığa kavuşturması gücünden telaşlanan yeraltı tanrısı Hades onu, Zeus'a şikayet eder. Kaderin değişmez kanununu hiçe sayarak, ölümleri diriltmesine kızan Zeus, Asklepios'u yıldırımlarıyla vurarak öldürür. Apollon oğlunun ölümüne çok üzülmüştür. Zeus'un yıldırımlarını ateşleyen tek gözlü devleri (Kyklop'ları) öldürerek öcünü alır. Buna kızan Zeus, Apollon'u cezalandırmak için bir müddet Olympos'dan yeryüzüne sürgün eder. Bu yüzden Apollon, bir süre Thessalia kralı Admetos'un sürülerine çobanlık etmek zorunda kalır. Asklepios , hekimliği kızı ve oğluna da öğretir. Attika bölgesinde Asklepios'un kızı Hygieia Hıfzıssıhha Tanrıçası olarak tanınmıştır. Nekahat tanrısı Telesphoros ise oğludur. Her ikisi de babalarının şifa kudretini taşıyorlardı. Asklepion önceleri yalnız Asklepios'un hakimiyeti altında değildi. Tedavilerinde kendisine, erkek kadın yardımcı, bir çok tanrı ve şahıs da yardımda bulunuyor-du. Babası " Apollon şifa veren Tanrı" sıfatını taşıyordu. Artemis doğuranlara yardımcı, Demeter Ana Tanrı ve çocukların koruyucusu, üç vücutlu ve başlı Hekate, kötülere çeken, gideren durumda bulunuyordu (Bayatlı 1954: 52-53).

Asklepion Kültüne bağlanan rahip -hekimler, şifa tanrısının temsilcisi sayıldıklarından hekim (iyi





edici), rahip (din adamı) sıfatlarını taşıyorlardı. Bunlara Asklepiades de deniyordu. Bergamalı vatandaşlar arasından seçilen bir kurul tarafından görevleri düzenlenen rahip-hekimler, hastaların tedavisi, yemesi, içmesi, yatıp kalkması, ziyaretçilerin gezmesi, törenlerin idaresi gibi Asklepiyon'un bütün işlerini düzenlerlerdi.

Asklepios'un heykelleri (İ.Ö.V. yüzyıl) asaya dayanmış sağ omuzu ve göğsü açıkta bir kıyafet giyinmiş, yaşlı bir erkek olarak tasvir edilmişlerdir. Bunun manası tıbbın az bir zamanda tahsil edilmeyip, yaşlanıp bir asaya dayanmak zorunda kalacak kadar zaman yanında , öğrenmeyi ve deneyim kazanmayı gerektirmesinin bir ifadesidir. Tıp biliminin dünden bu güne saygınlığını korumasının ana nedeni de bu olsa gerek. Asklepios'un da diğer tanrılar gibi kendine özgü simgeleri vardı. Daima elinde tuttuğu yılanlı asası bunların başında gelir. Şifa taşıyan taşı da onun bir diğer simgesidir. Yılan, köpek ve horoz Asklepios kültürüne bağlanan kutsal hayvanlardır. Zehirli olan yılan; zehirden şifa beklendiğinin simgesi ve tıpta tedbir ve ihtiyatlı olmanın ifadesidir. Asa hem tıpta hakimiyeti gösterir, hem de hastalarını gezen hekimin yorgunluğuna destek olur. Asa iyi tanrıların , yılan ise kötü tanrıların simgesidir. Asaya sarılmış olan yılan iyi ve kötü ruhların birleşmesi demektir. Köpek, gece ile gündüz, bir başka deyişle ölüm ile yaşam arasındaki geçidi ifade eder. Doğan güneşi ilan eden horoz ise, uyanıklığın, yaşamın işaretidir. Bu nedenle hastalar, Asklepios'a horoz adak ederlerdi. Tas ise şifa ve ilaçlar için kullanılırdı.

### Asklepiyon Yapıları

Bergama kazılarının VII. devresinde kazı yapılmış, 1928-1938 yılları arasında yapılanlarda Asklepiyon sahası ve Bazilica'nın bir kısmı ortaya çıkarılmıştır (Bayatlı 1951: 12). Kazılar sonucu kutsal yerin İ.Ö. IV. yüzyıldan bu yana var olduğu ve Hellenistik dönemde geliştiği saptanmıştır. En parlak devrini İ.S. II. yüzyılda yaşamıştır (Akurgal 1988: 355).

Kutsal Yol: Roma çağında Asklepiyon'a 820 m. uzunluğunda sütunlu eğri kutsal dar bir yoldan gidiliyordu (1). Yolun eğri olması İ.Ö.IV. yüzyıldan beri var olduğunu göstermektedir. Çünkü Hellen çağında yolların dümdüz olması bir kural değildi. Burada yapılan kazılar, Hellenistik ve Roma çağına ait çok güzel heykel ve kabartmalar ortaya çıkarmıştır. Yol iyi işlenmiş ve birbirine düzgün yanaşmış kesme taşlarla döşeli idi. Temel izlerinden, yol boyunca hasta ve ziyaretçilerin alış veriş için yapılmış çeşitli dükkanların bulunduğu da anlaşılmaktadır.

Propylon: Büyük meydana giriş, doğu yönünden propylonun (giriş kapısının) önündeki avludan (2) oluyordu. Propylon avlusunun üç yönü korint düzeninde sütunlarla çevrili olup, batıdaki 4 korint sütunlu bir propylonla büyük meydana açılmaktaydı. Bugün tamamen yıkılmış olan 17 metre genişliğindeki bu kapıdan 11 basamaklı mermer merdiven ile dinsel törenlerin düzenlendiği alana iniliyordu. Bu gün bu krepisten ancak güneybatı köşesinde yer alan iki basamak görülebilmektedir. Propylon alınlığı ortasındaki yuvarlak kalkan üzerinde Claudius Charax'ın yaptırdığı yazılıdır. Antoninus Pius döneminde (İ.S.138-161) yapıldığı tahmin edilmektedir. Asklepiyon'a gelenlerin ilk işlemleri propylon'un yanlarında bulunan iki odada yapıldıktan sonra, büyük meydana indiklerini Aristeidis'ten öğreniyoruz (Bayatlı 1954: 27).

Tapınma Nişi: Propylon merdiveninin sağında kütüphaneye bitişik 2,5x4 metre ölçülerinde büyük meydana açılan tapınma nişi (10) bulunmaktadır. Bu nişin simetriğinde bir ikinci niş daha yer alır.

Kütüphane: Tapınak nişinin yanındaki dikdörtgen yapı imparator salonu idi, aynı zamanda kütüphane (11) olarak da kullanılıyordu. Kütüphanenin doğu duvarının ortasındaki niş içinde bulunan Hadrian heykeli bugün Bergama Müzesindedir. Hadrian bir tanrı gibi çıplak tasvir edilmiştir. Kaidesinde bu heykeli Bergamalı zengin Melitine'nin sunduğu yazılıdır. Salonun kuzey ve güney duvarlarında görülen nişlerde yer alan raflarda el yazmaları saklanıyordu. Nişlerin üstündeki pencerelerde cam yerine, ince mermer yada su mermeri (alabaster) kullanılmıştır. Salonun döşemesi renkli mermerlerle geometrik desenlerle yapılarak halıya benzetilmiştir. Duvarlar renkli kaplamalarla süslüdür. Çatının şeklini gösteren bir iz yoktur ancak ahşap olduğu anlaşılmaktadır.

Kolonadlar: Tören alanı kuzey, güney ve batı kolonadları olmak üzere üç büyük kolonadla çevrelenmektedir. M.S. II. yüzyılda, İon düzeninde inşa edilmişlerdir.

Kuzey kolonad (12) kütüphaneden tiyatroya kadar 128 m. uzunluğunda, 8,5 m. genişliğindedir. Çok iyi korunmuş durumdadır. Yapı İon düzenindedir. 175 yılındaki depremde kütüphaneye yakın olan 10 sütunu yıkılmıştır. Bunlar yeniden ve kompozit düzende dikilmiştir. Kolonadın arka duvarı mermer levhalarla kaplıdır. Hastaların belirli törenler gereği, çıplak ayakla gezebilmelerini sağlamak için döşeme büyük avlu gibi topraktır. Kuzey kolonadın kuzey batı ucundaki köşede Hellen geleneğine bağlı olarak, yamaca dayalı olarak kurulmuş, yarım daire şeklinde



Roma Tiyatrosu (13) yer alır. En üst oturma sırasını İon düzeninde alçak bir galeri çevreliyordu. Asklepios tiyatrosunun 3500 kişilik oturacak yeri vardır. Sahne binası beş kapılı ve üç katlıdır. İki diazomalı olan tiyatro, genişliğine ortasından bir koridor ile ikiye bölünmüş, radial merdivenlerle beş bölüme ayrılmıştır. Her iki diazoma da 28 basamaklı altışar merdiven bulunmaktadır. Alt diazomanın orta kısmında yer alan ilk üç sıra şeref locası , başhekim prokonsül, general, rahip ve bilginler gibi, yüksek mevki sahibi olanlar için yapılmıştır. Alt bölüm ile sahne arasında ise orkestra yer alır.

Tiyatrodan tuvaletlere giden batı kolonadı (14), İon düzeninde olup, 95 metredir. Arka duvarı mermer levhalarla kaplıdır. Kolonad ortasındaki kapı, avlunun batısındaki yapılara açılıyordu. Alman arkeologlar 1967 yılında burada, doğu batı yönünde , 104 metre uzunluğunda, dor düzeninde iki nefli bir kolonad ortaya çıkarmışlardır. Merdivenin yanındaki odanın ne işe yaradığı bilinmemekle beraber toplantı salonu olduğu tahmin edilmektedir. Döşeme mermerdir. Kolonadın sonunda , tuvaletlerin yanındaki odanın da toplantılar için kullanıldığı düşünülmektedir.

Batı ve güney kolonadın birleştiği köşenin dışında yer alan tuvaletler, kolonad seviyesinden biraz aşağıda olup, kanallarla çevrilmiş iki odadan meydana gelmiştir. Küçüğü bayanlara, büyüğü erkekler için ayrılmıştır. Erkekler tuvaletinin (19) ortasındaki dört korint sütunu, hava ve ışık delikleri olan bir tavanı taşıyordu. Döşeme mermer kaplıdır. Dört bir yanını mermerden yapılmış kırk adet oturma yeri çeviriyordu. Buradaki Korint başlıkları Asklepios'da bulunanların en güzelidir.

Kadınlar tuvaleti (18) sade olup, on yedi kişilik oturma yeri bulunur.

Kuzey ve batı kolonad gibi ana toprak veya kaya üzerine değil, sütunlu bir bodrum kat üstünde inşa edilmiştir (20). İon düzenindedir. Bodrum katı iki neflidir. Bergamanın hellenistik dönem yapılarındaki bodrumlar gibi aynı zamanda destek görevini görerek, büyük meydan topraklarının kaymasını önlerdi.

Büyük Meydan-Tören Alanı: Asklepios'un üç tarafı kolonadlarla çevrilidir. Doğu tarafında 110X130 metre ölçüsünde, daha önce değinilen propylon, Asklepios Tapınağı ve tıbbi tedavilerin yapıldığı yapının yer aldığı açık bir alandır (4). Aristeides'in yazılarından öğrendiğimize göre; büyük meydana Apollon Kalliteknos'un, Asklepios Soter'in ve Hygieia'nın tapınakları (25-26) ve Telesphoros'un kült odası yer alıyordu. Bu üç tapınak hellenistik çağda inşa edilmiş, Roma çağı boyunca kullanılmışlardır.

Bu tapınakların güneyinde, telkin için Hellenistik çağda inşa edilmiş uyku odaları yer alır (27-28). Hastalar hastalıklarının kuluçlama dönemini burada geçiriyorlardı. Bu alan tümüyle Hellenistik çağdaki Asklepios temenosunun bulunduğu alandır.

-Jülianus adında zayıf bir adamın ağzından kan geliyordu. Ölüm halinde idi. Rüyasında "Çam tomurcuklarını balla karıştır, üç gün ye denildi, yaptı, iyi oldu.

Muğla'lı Markos Apollos anlatıyor "midem ağrıyordu, rüyamda vücudumu ince toprakla ovarak suda iyice yıkanmamı, hizmetçiye para vermeme, mabedin bahçesinde gezinerek bir limonata içmemi, salıncakta sallanmamı , yalınayak gezmeme, süte bal karıştırıp içmemi ve adaklar vermeme söylediler, yaptım. Bir gün nasılsa sütün içine bal koymayı unuttum, hekimler balı unuttun dediler. Başka bir gün uyumuştum rüyada "Avluya çıkmıştım, vücudum hardal ve tuzla ovulmuş olarak yürürken önüme bir kahin çocuk çıktı, elinde tuttuğu buhurdanlığı sallayarak mukaddes suya gidiyordu. Bana "Ey Markos, artık iyi oldun, adağın yap " dedi. Uyandım, hardal tozunu su ile karıştırdım, tuz attım, süründüm, vücudumu yaktı, yıkandım geçti. Dokuz gün geçmişti, iyi oldum".

-Bir gün tapınağa gözleri kapanmış bir adam geldi. Rüyaya yatırıldı. "Beyaz horozun kanıyla balı karıştır. Üç gün gözlerine merhem yap denmişti" Yaptı ve gözleri açıldı.

-Caius adında bir kör, gözlerinin açılması için tapınağa gelerek kahine baş vurdu. " Mabedde kalsın dua etsin" sözü üzerine hastaların önünde sağdan sola doğru gitti. Mihrap üzerine parmaklarını açtı, elini kaldırdı, dua ederek gözlerine sürdü. Bunun üzerine gözleri açıldı.

Asklepios'da tedavisi bitip iyileşerek çıkan hasta için bir şenlik havası yaratıp onu büyük bir tören ile uğurlamak kutsal bir görev sayılırdı.

### Sözlük

Apsis: Kavisli duvar

Diazoma : Tiyatro oturma sıralarını ayıran yatay geçit

Harmani: Bütün vücudu saran kolsuz giysi, pelerin.

Kentauros : Baş, göğüsleri ve kolları insan, karınlarından arkası at biçiminde yaratıklardır.

Kolonad (stoa, portiko) : Önünde sütunların yer aldığı üstü örtülü uzunlamasına salon

Kompozit başlık : İon ovolosu (kymationu) ve İon başlığı volütleri ile birleştirilmiş korint başlığı

Kompozit düzen : Karma düzen

Krepis : Hellen tapınak platformunun dış kenar



basamakları

Kriptoportik : Romalılarda kötü havalara için gezi yeri, kemerli galeri

Kült: Tanrı'ya ilahi veya öyle kabul edilen varlıklara gösterilen saygı.

Niş: Üstü kemerli duvar hücresi

Orkestra : Tiyatrolarda koro ve oyuncuların yer aldığı bölüm

Panteon: Yunanlılar ve Romalıların bütün tanrılarına adadıkları tapınak

Propylon: Tapınak yada kutsal alana giriş kapısı

### Kaynaklar

Akurgal, E., (1988). Anadolu Uygarlıkları. 1. Baskı, İstanbul.

Bayatlı, O., (1938). Eski Bergamada Asklepiyon (Sağlık Yurdu). İstanbul.

Bayatlı, O., (1951). Bergama Tarihinde Sanat Eserleri ve Abideler. İstanbul.

Bayatlı, O., (1954). Bergama Tarihinde Asklepiyon IV. Baskı, İstanbul.

Deubner, O., (1938) Das Asklepieion von Pergamon, Berlin.

Radt, W., (1984). Bergama Arkeolojik rehber. İstanbul.

Radt, W., (1988). Pergamon. Köln.

Wiegand, T., (1932). Zweiter Bericht Über Die Ausgrabungen in Bergamon. 1928-32: Das Asklepieion Berlin.

Ziegenaus, O., (1981). Das Asklepieion, 3. Teil, Berlin.



Bergama'da Psikodramatistler

## BERGAMA ZEUS SUNAĞI

(Berlin Müzesi tanıtım yazısından.)

Çeviren Dr. Hürkal Tezvar

Bergama'da, gözalcı yontularla bezenmiş, mermerden yapılmış, çepeçevre Devlerle Tanrıların Savaşını betimleyen heykellerle bezenmiş, 12 metre yüksekliğinde büyük bir sunak vardır.

"Anmaya Değer Gerçeklerin Kitabı" isimli kitabında Roma'lı Lucius Ampelius, Büyük Bergama Sunağını yukarıdaki sözlerle anlatmıştır. Ancak, yüzyıllar sonra, şehirde, kalıntılardan başka ziyaretçileri etkileyen bir şey kalmamıştır.

On dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde başlayan kazılar olmasaydı, Bergama yıkıntılardan ibaret şeklini sürdürecekti; bu geç Yunan kolonisi yeryüzüne hiç çıkarılmayacaktı. Bergama kazılarını gerçekleştirmek onuru Alman yol inşaat mühendisi Carl Humann'ındır. Humann, 1864-1865 kışında Bergama tarihi şehri gördükten sonra, Humann, Bergama kazısı yapma fikrini yüksek sesle dile getirmeye başladı. 1878'de umutları gerçeğe döndü ve kazılar başladı. Prusya ordusunun, bundan bir kaç yıl sonraki askeri başarılarını takiben, 1871 yılında Alman İmparatorluğu ilan edildi ve yeni başkent Berlin, Avrupa'nın kültürel yaşamında etkin rol oynamaya başladı. Bu siyasi gelişme, Berlin'in kültürel egemenliğini meşrulaştırmada, Mısır'dan Yakın Doğu'ya bütün ören yerlerinde kapsamlı kazıların başlamasına ve değerli eserlerin araştırılması girişimine yol açtı. Carl Humann, Berlin Müzesine, Bergama şehri kazısı teklifi ile başvurduğunda, müze müdürü Alexander Conze, onun geniş bilgisinden oldukça etkilendi. Conze'nin büyük desteğiyle, Humann 8 yıl sonra sistematik kazılara başladı.

Humann, ilk kazı döneminin başlangıcında, birkaç önemli buluntuya ulaştı: Şehrin çevresinde inşa edilen geç dönem Bizans Suru içinde büyük Bergama Sunağı kabartmasından iyi korunmuş büyükçe bir parça, büyük Bergama sunağı kabartmasından bozulmamış bir parça, bu anıt yapıyı süsleyen diğer parçalar.

Üç kazı dönemi süresince, Berlin Müzesi ve Türk yetkililer arasında yapılan anlaşmaya uygun olarak, özgün parçalar Bergama'dan Berlin'e gönderildi.

Büyük kabartmadaki temadan (Tanrılar ve Devlerin Savaşı) yola çıkarak diyebiliriz ki, bu konu, Bergamalıların, Anadolu'yu işgal eden göçerlere karşı savaşını anmak için seçilmiştir. Roma'lı müttefiklerinin yardımıyla Bergamalılar yıllarca savaştıktan sonra, M.Ö 163 yılında düşmanlarını bozguna uğratmayı başardılar. Bergama Sunağı

olasılıkla, Kral II. Eumenesin emriyle, zaferi simgelemek için inşa edilmiştir.

Bergama akropolü, şehrin büyük sunağı, çeşitli tapınakları, Athene tapınağını, kütüphaneyi, kral saraylarını, tiyatroyu ve kamu binalarını kapsayan bir şekilde, bina üstüne binadan oluşmaktaydı. Bergama metropolü gerçekte, Helenik dünyada aykırı bir yapıdır. Bugünün Bergaması, Türkiye'nin batı kıyısında, Midilli adasının karşısında yer almaktadır.

#### **Ara Marmorea Magna / Büyük Mermer Sunak**

Müze'de, sunağın yalnızca batı kenarı özgün boyutunda yeniden inşa edilmiştir. Kareye yakın (36 metre genişlik, 34 metre derinlik) bir kaide, 5 basamak yükseklikte bir anıt vardır. Bu anıtın kenarları, geniş sundurma kornişlerinin taçlandığı 2.30 metre yüksekliğinde frizlerle süslenmiştir. İyon başlıklı zarif sütunlar yukarı katı çevreler. İç duvarları ise, kentin kurucusu Telephos'un yaşam öyküsünü anlatan küçük kabartmalar kaplamıştır.

Geniş kabartmadaki ana figürlerden birisi Herkül'dür. Telephus ile mitolojik bağlantı, onun varlığıyla kurulmuş olur. Kuzey ve güney sundurmalarından önce görülebilecek olan çatı süslemeleri hakkında ise daha az bilgi mevcuttur.

Devinim halindeki grifin (yarı aslan yarı kartal mitolojik yaratık), at, kentur ( insan başlı at biçiminde mitolojik yaratık) ve tanrıların küçük yontularını içeren bu figürler, olasılıkla, efsanevi işler yaparken gösterilmişlerdir. Altındaki figürler sadece aşağıdan görülmek üzere, sırtlar çalışılarak yarım yapılmışlardır.

Sanatsal yapının tümü, Bergama siyasi tarihine göndermelerden oluşmuştur. Betimleme çeşitliliğinin sunaktaki yerleştirmeye uyumuna dikkat edilmiştir. Geniş kabartmada yer alan 100'den fazla gerçek boyutlu figürün sanat kalitesinin yüksek olduğu görülmektedir.

Kendi başına tasvir edilen figürlerin dramatik bir devinimle kalabalık oluşturduğu, birinin diğerinin içine girdiği görülmektedir. Bu mimari çerçevedeki sınırları zorlamaktadır. Buna karşılık, doğadan görüntüler ve iç mekandaki Telophus kabartması öykü anlatımındaki sadeliği yansıtmaktadır. Geniş kabartmada tanrıçalar da savaşa katılmışlardır. Onların nadiren düşmanlarını yenmesi, üstünlüklerinin düşünceli ve serinkanlı görünüşlerine dayandığının aşikar belirtisidir. Karşı şekilde, devlerin vücut ve yüzlerindeki acımasız gerçeklikte, yarattıkları yıkımın neden olduğu acı ve amanız zulüm tasvir edilmektedir.

Savaşan grupların hiçbirini diğerine benzemez; giyimleri, saçları ve hatta sandaletlerindeki farklılıklar ayrıntılı olarak işlenmiştir. Bu nedenle, bütün yontu

ve kabartmaların istisnai bir sanatsal yaratıcılıkla tasarlandığına inanılır. Son çalışmalar, Atinalı heykeltıraş Phyromachos'u işaret etmektedir. Phyromachos'un ismi doğrulanmamasına rağmen, bu projede çalışmış diğer isimler doğrulanmıştır. Dolayısıyla bilinmektedir ki; Hellenistik dünyanın önde gelen sanat merkezlerinden usta heykeltıraşlar Bergama sunağının yapımında çalışmışlardır.

Tanrıların ve devlerin savaşı, antik Yunan sanatında yaygın bir temadır. Athena Pantheous yontusunun pelerinine, Pantheous'un 14 kabartmalı taşındaki görüntülerle birlikte her Atina festivalinde işlenmiştir. Atina'dakininde de Bergama'daki gibi mitolojik savaşların izdüşümleri vardır: Atinalıların Perslileri yendiğini betimler ve Atina'nın sembolü olmuştur.

Söz konusu savaşa dair kapsamlı ilk anlatımlardan biri, Hesiod'un Theogony'sinde (Tanrıların Yaratılışı) karşımıza çıkar. Bergama kabartmasında betimlenen versiyon, dönemin Helenik sözlü sanatına ve Hesiod'un edebi metnine dayanır. Mitolojik öykü, hadımlaştırılan Uranus'un kanından dünyaya gelen toprak ana Gaiya'yı anlatır ki, Gaiya, Tanrıları yenmek için savaşacak devleri doğurur. Bir kahinin kehanetine göre, Tanrılar bir ölümlüyü, kendi safında savaşmaya ikna ederlerse, devlere direnebileceklerdir. Doğallıkla, öykünün bu kısmı, Zeus'un yanında yer alan Herkül'e gönderme yaparak, onun, kabartmadaki gözcü pozisyonunu açıklar.

Doğu kanadı kabartmaları Tanrılara ayrılmıştır; Hera, savaş sahnesinde solda yer alırken, Herkül, Zeus, Atena, Ares sağda ve merkezde yer almışlardır.

Soya ait göndermeler, kabartma çevresindeki öykülerin yontulmasıyla ve sunağın güneydoğu köşesinde Leta, Hekate, Phobe ve Asteria gibi tanrıça isimleri, kuzeydoğu köşesinde ise Ares'le birlikte savaşan Afrodit tasviriyle gösterilmiştir.

Gündüz ve gece tanrıları; Eos (Şafak tanrıçası), Helios (Güneş tanrısı) Selene (Ay tanrıçası) savaş güney kanat kabartmalarında sürdürürken, batı kanadına yontulan deniz tanrıları, kuzey kanadına taşarlar. Kuzey kanat kabartması Aresin yandaşlarıyla, kader ve günah tanrıçasının savaşlarını betimlemektedir.







# 24-26 MAYIS, 2001 XXVI. GRUP PSİKOTERAPİLERİ SEMPOZYUMU

AÇILIŞ VE ANMA KONUŞMALARINDAN BAZILARI  
KONFERANSLAR  
PANEL  
BİLDİRİLER



Yıl 1998. Ülkü Gürşık grubu ile.



Yıl 1998. Joseph Moreno Konferans



Yıl 1998. Açılış.



**Prof. Dr. Ayşen Baykara**  
**AÇILIŞ KONUŞMASI, Mayıs 2001**

**Dr. Grete A. Leutz**  
(Çeviri: Doç. Dr. İnci Doğaner)  
**AÇILIŞ KONUŞMASI, Mayıs 2001,**

Sayın Konuklar

Merhaba. Hoş geldiniz.

Bir kez daha birlikte olmaktan mutluyum. Bu yıl büyük eksiğimizle sempozyumumuzu gerçekleştireceğiz. Yurt dışından ve yurt içinden bir çok değerli bilim adamıyla yıllardır bu buluşmayı sağlamış olan değerli insan, değerli usta bizden ayrıldı. Aslında bu ayrılış yalnız fizik olarak. O bizlerle. Bizleri burada buluşturduğuna göre onu hissediyoruz. O bizlerin arzusunu gerçekleştirmek için canla başla yorulmadan çalıştı.

Ben terapi eğitimimi alıp hem kendimle hem çevremle başarılı olmayı öğrendim. Benim terapi eğitimimi ve insan olma mutluluğumu sağladı. Bu, biliyorum aramızdaki bir çok kişi için de bir gerçek.

Değerli Özbek, bizi eğitirken bizim en özel yaşantılarımızı bizimle paylaştın, bizi anladın, bizimle coştun. Sana teşekkür ediyorum. Arkanda kocaman bir "sen" bıraktın. Eserinin altına attığın imza kocaman. Türkiye'de psikodrama grup psikoterapi eğitimini veren tek kişi olan "sen"den bak şimdi kaç kişi olduk. Bundan önemli iz, varlığına bundan daha önemli başka bir kanıt olabilir mi ? Sana borcumuzu, senden öğrendiklerimizle insanca, dostça, iyi niyetle ödemeye çalışacağız. O bilgeliğin, Anadolu insanına özgü tutkululuğun ve mertliğin, yüreğinin zenginliği bize örnek olsun. Sana söz veriyoruz değerli insan, ustamız Özbek, biz her yıl burada seninle birlikte olmaya geleceğiz. Sen hep bizimlesin. Hoş geldin. Adı ile Dr. Özbek'in gerçekleştirdiğini, soyadı ile psikodrama eğitiminin bize öğrettiğini anlatmak istedim.

Amacın büyüktü  
Birleştirdin bizleri.  
Değer verdin yürüdü  
Ümit doldu insan yüzleri.  
Laf değil gerçeği yaptığın  
Kaf dağına aştığın.  
Aşkı ateşledin içimizde  
Dağıttık bunu biz de sevinçle.  
İçimizdesin Özbek  
Rahat uyu sonsuza dek.

Özünü tanı, kendini bil  
Zannetme önemsizdir dil,  
Buluşursun yüceliğinle  
Emek verirken kendine  
Korkunu atarsan zemine.

1984'ten bu yana, tüm Asklepion kongrelerinin empatik yardımcı koruyucusu Sayın Dr. Velhan Özbek,

Sayın Dr. İnci Doğaner ve bu İzmir sempozyumunun diğer düzenleyicileri, Sayın Belediye Başkanı ve Sayın Kaymakam, Türkiye'den ve dışardan katılan tüm arkadaşlar, Yitirdiğimiz halde HEP VAR OLACAK OLAN ABDÜLKADİR ÖZBEK,

Şimdi, ayağa kalkıp, Dr. Özbek başta olmak üzere yitirdiğimiz meslektaşlarımız için saygı duruşunda bulunduğumuz şu bir dakika içinde, gelin arıların vızıltısını,  
ağustos böceğinin cırcırını,  
kuşların şarkısını  
ve, zeytin ağaçlarının, çalılışların,  
kokularını her mayısta olduğu gibi etrafa saçan bahar dallarının

ve tomurcuklarının üstünde esip hışırdayan rüzgarın sesini,  
bu topraklardaki havanın sıcaklığını,  
geçmiş zamanın tarihi kalıntılarının verdiği mesajı,  
şifalı suyun sonsuzluk içinde akan ve akan serinliğini hissedelim.

Gelin, gün ışığı taştan parlak gökyüzüne, hekimliğinin muhteşem günlerinden birinde, Abdülkadir Özbek'in, bu yerde, bu amfiteyatroda, onun yeryüzündeki son yolculuğunu yaptığı bu yerde, kollarını gerip açtığı bu gökyüzüne bakalım. O, Asklepion yasasına uydu ve geçen yıl buradan sağ olarak ayrıldı, ancak hemen sonrasında, yeniden, evrenin sessizlik ve karanlığına girmek üzere aramızdan ayrıldı.

Gelin, onun yaptığı gibi, bu kutsal yeri yaratan Asclepiades'lerin yaptıklarını anımsayalım.

Gelin,  
Abdülkadir Özbek'le ilk karşılaşma şansımıza,  
Burada yaşadığımız, onun ve bizim için için çok özel anlam taşıyan, raslantılara karşı hissettiğimiz şükranı farkedip, gelecek yıllarda da, onun ruhunun dileklerine koşut olarak, burada buluşmayı sürdürelim.

Eski Asklepidesler kadar ona ve bize teşekkürler!

"Yaşam en çok bir gündür, geceden doğup karanlıkta kaybolan"

Gelin şimdi devam edelim.

Gün sürüyor. Öyleyse onu dolduralım.



## Doç. Dr. İnci Doğaner ANMA TÖRENİ KONUŞMASI, Mayıs 2001

Geçen yılki toplantımızın hemen ardından gelen on beş gün benim için hayli güçlü. Kongre 31 Mayıs'ta sona ermişti. Sabah, Özbek'leri İzmir Bostanlı'daki evlerine götürecektim. O sabah Ankara'dan düzenleme kurulu başkan yardımcısı arkadaşım Prof. Dr. Hakan Kumbasar'a kaç kez telefon ettiğimi anımsamıyorum. Hoca ve eşi ile İzmir'e Bergama Belediye Başkanı Sayın Akif Ersezgin'in bağlantıları kurup hemen temin ettiği bir ambulansla döndük. E.Ü.T.F. Acil servisinden başlayan serüvenle, iki yatışla giden süreç, pnömoninin dalgalı seyriyle Hocamızı yitirdiğimiz 13 Haziran gecesini 14'üne bağlayan saatlere dek uzandı. 13 Haziran'da Prof. Abdullah Saygıner'le Hocanın prognozuyla ilgili konuşuyorken, "beklemediğimiz bir kötüleme var" diyordu. Bu dalgalı seyir oğlu Murat'ı bile bir kaç kez kararsız bıraktı. İyileşiyor deyip umutlandı, kötüleşiyor deyip geri geldi. Hoca'yı en son gece 10:30'da yoğun bakımda bana, "gidebilirsin artık" diyen işareti ile gördüm, başını ve elini sallayarak benimle vedalaşıyordu. "Git artık" mı, "bırak gideyim artık" mı dediğini o saatte tam anlamamıştım. İkincisiymiş.

Onunla yaptığımız eski bir "büyü dükkanı çalışmasının" içindeki anlam, benim için, tam o zaman, yeniden genişleyen bir derinlik kazandı.

Yıl 1988. Onun bir yıllık öğrencisiyim. Kendi yaşamımdaki sorun ve çıkmazlara psikodramanın getirdiği değişikliklere teşekkür ediyorum; yaşam gerçeği içindeki zorluklarıma rağmen. Bir büyü dükkanı oyunu karşımıza çıkıyor. Bir arkadaşım, büyü dükkanı sahibini oynayan Hoca'dan, yakınlarını kaybetme korkusundan onu kurtarmasını istiyor. Hoca, büyücü rolünde, bedeli ödemek istersen mümkün, diyor. Arkadaşım soruyor, nedir istediğiniz, diyor. Yanıt: "Karşılığında onlarla geçirdiğin güzel dediğin anıları vermelisin!" Arkadaşım korkusunu satmaktan vazgeçip, "Korkumun değerini anladım" diyor.

Değerli Hocam, biz de her ne kadar, seni yitirmeyi kabul etmesek bile, seni yitirmek acısını, seninle yaşadıklarımızı, seninle kazandıklarımızı unutmak gibi bir kayıpla değişmiyoruz.

Bize bilim ve sanatın birleştiği bu geniş olanaklı ve derin yöntemi, yolu gösterip gözümüzü açmamızı sağladığın, yaratıcılığımızı donduran kalıpları sorgulayıp doğaçtanlığımızla barışmamızda aracılık ettiğin için yeniden ve yeniden teşekkür ediyoruz.

Seni yaşatamasak da bizlere aktardığın bilgiyi, hoşgörüyü ve anlama becerilerini yaşatıp aktaracağız.

Şimdi sözü, Hoca'nın, bu işe beraber başladığı eski yol arkadaşlarına, önce Prof. Dr. Gülören Ünlüoğlu'na, sonra Doç. Dr. Celal Odağ'a, sonra Ülkü Elif Gürışık'a aktarıyorum.

## Bergama Belediye Başkanı, Akif Ersezgin AÇILIŞ KONUŞMASI, Mayıs 2001

Değerli Konuklar;

Ünlü bir yazar Bergama için şöyle der, "Tarih öncesinin taş baltaları, Tunç çağının vazoları, Kalarga tepesi yakınında bulunmuş İ.Ö. 3 binin ilk yarısının çanak çömlekleri, bronz iğneler, Hititliler, Frigyalılar, Lidyalılar, İzmirli Homeros'un Bergamalı nişanlısını görmek için yayan yola koyulduğu zeminler; Persler, Büyük İskender'in ölümünden sonra paylaşılan mirasından payına Trakya ve Batı Anadolu düşen Lysimalehos ve onun Bergama Kalesine komutan atadığı ilk kral Philetarios'la başlayan ve 150 yıl süren Bergama Krallığı dönemi; Roma, Hıristiyanlığın yayılışı, Bizans ve Osmanlılar derken,

Hoşgeldiniz tarih merkezi şehrim Bergama'ya!"

Bilimle Bergama'nın kucaklaşması yıllardan beri sürüyor. Her yıl Bergama'da grup psikoterapisi toplantılarının bu şekilde meydana gelmesinden dolayı çok memnunuz. Bu vesile ile Prof. Dr. Abdülkadir Özbek hocamı rahmetle ve saygıyla anıyorum.

Bergama'da ve Bergama'nın tarihsel Asklepion mekanlarında Bergama'nın geçmişine ve Asklepion'un esprisine uygun toplantılar yapacağımıza inanıyorum.

İçinde bulunduğumuz yer bir tiyatro ortamıdır. Hala sanatsal aktivitelerin yoğunca yaşandığı mekandır burası. Böyle mekanların bilim için yapılmış olması ve bizim bunu bilmemiz insanı inanılmaz derece etkiliyor. Yılda bir kez de olsa sizi de fazlasıyla etkilediğini zannediyorum.

Burası sizin eviniz.

Tekrar Bergama'ya, Asklepion'a ve Evinize hoşgeldiniz.

Teşekkür ederim.

# XXVI. GRUP PSİKOTERAPİLERİ SEMPOZYUMU BİLİMSEL PROGRAM



Yıl 1996. Ali Babaoğlu grubu ile.



Yıl 1996. Gabor Pinter grubu ile.



Yıl 1998. İnci Doğaner grubu ile



Yıl 1996. Jörg Burmeister grubu ile



Yıl 1998. Maurizio Gessean grubu ile.



Yıl 1998. Ölkü Erişik grubu ile



## KONFERANSLAR

### ANALİTİK YÖNELİMLİ GRUPLARDA ŞÜKRAN/ SUÇLULUK/ SORUMLULUK DUYGULARI:

### ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ, AGRESYONLA BAĞLANTILARI

Doç. Dr. Celal Odağ

(Sunumun özetidir.)

Şükran duygusu herşeyden önce, "verene" olumlu bir tepki özelliğini taşıyor. "Alanın" memnuniyeti, bir geribildirim görüntüsünde, değerbilir bir karşılık verme isteğiyle güdülenmekte. Nesnelere (para, mal, hediye) kadar anlayış ve sevgi de verilip alınan ve sunulmuşlarından memnun kalınan öğelerden.

Memnuniyet ise verilenin alınabilmesine, özetle, doyurulmuşluğa derinden bağımlı. Bu özellikleriyle şükran duygusu, "alma ve verme" yetilerine, önce alış ve sonra da verişe bağlanıyor.

Buna karşın, suçluluk duygularını gizil ya da açık agresyonlardan, saklanan ya da saklanılmaya çalışılan bir öfkeden soyutlamak olanaksız. Genellikle çözülmemiş ödipal sorunların anne ya da babayla rekabet çatışmalarının, onlara karşı beslenen yıkıcı tasarımların, her türlü engellemelerin, yasakların, suçluluk duygularına neden olduğuna inanılmakta. Oysa engellemelerin, yasakların, suçluluk duygularına neden olduğuna inanılmakta. Oysa özerklik istekleri, bağımsızlık eğilimleri, bireysellik ve ayrılaşma çabaları da suçluluk duygularının önemli nedenleri arasında. Ayrılık ve bağımsızlık süreçlerinin yıkıcı olduğu, zarar verdiği inancı, suçluluk duygularının başka ama şiddetli nedenleri olarak sayılıyor.

Dr. Celal Odağ, yukarıda kısaca tanımladığı suçluluk ve şükran duygularının birbirleriyle karışıklarını gözlemlemiştir. Bazen şükran duygularının, suçluluğu örtme işlemini gördüğünü ve bunların temelinde agresyonların yattığı kanısında. Analitik grup uygulamalarında bu birlikteliğin, bilinenden çok ortaya çıktığını ve bunun öncelikle işlenmesi ve aşılması gerektiği görüşünü öne sürüyor.

Dr. Odağ konuşmasında depresif, saplantı zorlantı nevrozu, histerik nevrozlu hastalarda suçluluk/ şükran/ sorumluluk duygularının içiçelikleri, nasıl belirginleştikleri, derindeki agresyonlardan nasıl etkilendikleri üzerinde duruyor ve grup uygulamalarından örnekler vererek görüşlerini anlatıyor.

## ŞİMDİ PSİKODRAMA ZAMANIDIR!

Dr. Grete Leutz

(Çeviri: Doç. Dr. İnci Doğaner)

(Bu konuşma, ilk kez, 11.11.2000' de, Überlingen Moreno Enstitüsü'nün 25. yıl kutlamasında sunulmuştur.)

Bu sunumun başlığı "Şimdi Psikodrama Zamanı!" Evet, sayın meslektaşlarım, sayın dostlarım, doğru işittiniz,

"Şimdi, Psikodrama Zamanıdır!"

Biz psikodramatistlerin, hep, şimdiki zamandaki eyleme hayran olduğumuzu; geçmişi yakalayabildiğimizi ve geleceği öngörebildiğimizi, daha doğrusu geleceği "psikodramatik sahnede doğaçlama gücüyle sahneleyerek önceden yaşayabildiğimizi" bildiğim için, sadece şöyle diyorum: "Şimdi psikodrama zamanı; haydi başlayalım!"

Überlingen Moreno Enstitüsü'nün 25. yıl jübilesini düzenleyenler ve 2001 yılı Bergama Kongresini düzenleyenler, benden konuyla ilgili bir sunum istediğinde, Moreno gibi "eylemin konuşmaktan daha iyileştirici olduğuna" inandığım için, bu amfiteyatrodada, sizinle birlikte tamamlayıcı ve karşılıklı bir ilişki içinde, ben konuşmacı, sizler dinleyici rolleriniz içinde, esinleyerek akıp durumumuzu belirleyen şu içinde, birlikte birbirimizi tamamlayacağımızı düşünüyorum.

"Şimdi psikodrama zamanı" nın ne anlama geldiğini sorarak, aşağıdaki konulara değineceğim.

1. 20. yüzyıl psikodrama zamanıdır.
2. Psikodramanın zamanı yoktur, her zaman yapılabilir ve yapılmalıdır.
3. Şimdi psikodrama zamanı olmasının güncel önemi nedir?

İlk noktadan başlarsak, 20. yüzyılda psikodrama zamanı oluşunu açıklarken, bu yüzyıldaki gelişmeler kısaca bakmalıyız. Bu nedenle dikkatinizi, her biri yöntemin gelişimi açısından değişik aşamaları gösteren çeyrek yüzyıllara çekeceğim.

Aşamalardan ilkinde Moreno -henüz, Avusturya'da yaşayan bir öğrenci, ardından genç bir hekimdir ve felsefe ve din felsefesi hayranı, şair, doğaçlama deneyimcisidir; yöntemin, yani Psikodrama, Sosyometri ve Grup Psikoterapisinden oluşan Üçlü Sistemin belirleyicisi olan temel düşüncelerini geliştirmiştir.

İkinci aşamada bu fikirleri sistemli bir pratik içine aktarma zamanı gelmiştir. Dünyada da bunu pragmatik felsefenin ülkesi olan Amerika'dan daha iyi yapabilecek yer var mıdır?

Üçüncü aşama, II. Dünya Savaşı sonrasında J.L. ve Zerka Moreno, yöntemi, kısmen kendileri



tarafından düzenlenen uluslararası kongrelerle ve değişik üniversitelere yapılan sayısız yolculuklarla Avrupa ve Latin Amerika'nın da yer aldığı yerlerde tanıtıma başlamışlardır.

Dördüncü aşamada, yani 1960'ların sonlarında Moreno'ların yüksek motivasyonlu bazı öğrencileri dünyanın değişik ülkelerinde psikodrama eğitimi veren enstitüler kurmuşlardır.

Bugün, yöntemin Avrupa'da geliştiği birinci aşama ile yöntemin bir bakıma yeniden Avrupa'ya döndüğü dördüncü aşamaya odaklanacağız. Yirminci yüzyıl başının ve 21. yüzyıl başının neden psikodrama zamanı olduğu sorusuna uygun bir yanıt bulmak için kültürel akımlara bakmamız gerekiyor. Yirminci yüzyılın ilk yarısında, asil Habsburg İmparatorluğu, burjuvazi ve erken kapitalizm sarsılmıştır. Bir yana aşırı değerleşmiş birey (psikanaliz buna bir örnektir) öte yana toplum (kollektif) konmuştur (Ortega y Gasset bunu, "Kitlenin yükselişi" eserinde tanımlar).

Antitez pozisyonlarının kısıtlılığında hoşnutsuzluk duyan Moreno, kişilerarası karşılaşma kavramıyla hem yararçı bir sentez bulmuş hem de küçük gruplarla çalışarak artan yabancılaşmaya bir panzehir bulmuştur. Daha 1914'te "Karşılaşmaya Çağrı" yı yazarak şiirsel bir şekilde grup psikoterapisinin psikoterapideki önemini vurgulamış ve sosyal bilimler için önemini yakalamıştır. Endüstrileşen ülkelerde psikoterapinin giderek artan bir gereksinim haline geldiğinin farkına varmıştır. Bu farkındalığı Freud'la paylaşır. Ancak, Moreno, her zamanki pratik çözümleri gibi bu gereksinime grup psikoterapisini yaratarak çözüm getirmiştir. Toplumsal gereksinimler açısından da bakıldığında zaman psikodrama zamanı olarak görünmekteydi.

İyatrojenik ölçütlerle insanın yabancılaşmasının artışı yoğunlaştırmak istemeyen Moreno, bir terapist olarak bireyin sadece hastalıklarına odaklanmamış, bu hastalığın belirtilerinin ortaya çıktığı durumlara da odaklanarak bunları da düzeltmeyi hedeflemiştir. Bu nedenle size, Moreno'nun, karşılaşma konusundaki konuşmasında verdiği öneriyi anımsatacağım: Bir bozukluk karşısında her zaman şu üç sorunun sorulması uygundur:

"Durumumuz nelerden oluşuyor?"

"Bizi bu duruma ne getirmiştir?"

"Bu durum nereye gidecektir?"

Herhangi bir küçük grubun durumunun, üyeleri arasındaki etkileşimler ve duygusal ilişkiler tarafından belirlendiği gerçeğine dayanarak, Moreno, yeni yaklaşımıyla, yani hastanın da durumuna yaklaştığı şekilde, araştırma ve sağaltım yöntemleri geliştirmiştir.

Daha Viyana'da iken Moreno,

- birey yerine grubu,
- divan yerine sahneyi,
- sadece konuşma yerine eylemi,
- tanımlama yerine tiyatral doğaçlama göstermeyi

yerleştirmiştir. Bu devrimci adımlar, insanlararası karşılıklı etkileşimleri araştırma ve sağaltım yöntemi olarak psikodramanın; insanlararası etkileşimleri araştırma ve sağaltım yöntemi olarak sosyometrinin gelişmesine yol açmıştır. Bu iki alt yöntem onun üçlü sisteminin özgüllüğüne katkıda bulunurken, Moreno, grubu, kendi başına özel bir güç olarak ele alır.

Karşılaşmadan sonra geliştirdiği grup ve durum, otuzlu ve kırklı yıllarda psikoterapinin seyrini etkilemiş ve terapötik ortamı değiştirmiştir. Bunlar, psikoterapide ilk sistemik yaklaşım öğeleridir. Bu yıllardaki temel psikoterapi akımlarına baktığımızda, New York'ta ortodoks psikanalizin başat olduğunu, henüz "psikodrama zamanının" gelmediğini görürüz. Analistler, psikodramadaki "acting in"i (Blatner) kuşkuyla karşılar. Onlar bunu, günlük yaşamdaki patolojik "acting out" ile karıştırırlar. Bu şekilde, aslında, hastanın yani protagonistin, doğaçlama eylem aracılığıyla yaşamsal durumlarını psikodramatik yoldan sergilediğinin ve bu durumun, Freud'un psikoterapi için gerekli olduğunu belirttiği "anımsama, yeniden oluşturma ve işleme" terapötik aşamaları ile eşleştiğinin ayırımında değillerdir. Bunun ötesinde, Moreno'nun 1923'te yayınlanan "Doğaçlama Tiyatrosu" isimli kitabının ana temalarından birisi de bilinçdışı olmuştur. Alıntılırsak, Moreno şöyle demektedir: "Doğaçlamada, bilinç tarafından bozulmaksızın ortaya çıkan bilinçdışı vardır"

Moreno'nun Üçlü Sistemi, uygulanabilirliği sayesinde Washington'daki St. Elizabeth Hastanesi gibi bazı psikiyatrik hastanelerde daha 1930'larda programlara girmiştir. Tipik üç boyutlu psikodrama sahnesi kurulmadan önce psikodrama kullanımdadır. Moreno aynı yıllarda bu hastanenin hemşirelerine rol oynama tekniği ile süpervizyon vermektedir (Meiers, 1945). Ayrıca, davranışçılar da, Moreno'nun rol oynama ve rol yaratma tekniklerine ilgi duymaya başlamış ve davranışçı terapiye psikodramatik eyleme dökme tekniklerini sokmaya başlamışlardır (Fliegel, 1996). Bu arada, psikodrama sözcüğünün, Moreno'nun 1930'ların ikinci yarısında psikotik hastaları sağaltım üzere kurduğu Beacon'daki özel hastanesindeki çalışmalarından önce var olmadığını belirtelim.

Sosyometri ise bunlardan ikisi tarafından da kullanılmamış; ancak, Amerika ve çeşitli ulusların sosyologları tarafından 1930'lardan itibaren benimsenmiştir. Fransız Gurvite (1947) ve Lapassade (1967) ve Alman Wiese (1954) ve Dollase bu



sosyologların başında gelenlerdir. Sosyometri, küçük grup araştırmalarında günümüze dek kullanılagelir (Hare ve Hare, 1996).

Psikodrama, sosyometri ve grup psikoterapisinin birbirinden bağımsız alt yöntemler oluşu ve parça parça kullanıldığı ve üçlü sistemin kendi başına bütüncül (holistik) bir yöntem olarak ihmal edildiği görülmektedir. Değişik disiplinlerden temsilciler sistemin sadece parçalarını ellerinde tutmuş; birbiriyle bağlantıları konusundaki kavrayışta yetersizlik göstermişlerdir.

Yine de bu yöntemler çok ilgi görmüş ve yüzyılın ikinci yarısında ABD'de oldukça yaygınlaşmışlardır. Üçüncü çeyreğinde de Latin Amerika ve Avrupa'da ilgi çekmeye başlamışlardır. Bununla birlikte kuram ve uygulamadaki farklılaşmalar ve alışılan yöntemden sapmalar nedeniyle de kuşku oluşmuştur.

Bu noktada kendimize, gençliğinden başlayan süreç içinde Moreno'nun inanç ve düşüncelerini bu şekilde genişletme ve ilerletme gücünü nereden aldığını sormamız gerekiyor. Kanımca, Moreno çıkarılığa düşmeden sadece yolunu izledi. Bu onun zamanla ilişkisinin de sonucudur, bu zaman onun yaşam boyu psikodraması olmuştur. En azından gençliğinin şu şiiri bunu dışavurur:

" Oh, sesinin titreşimini duyuyorum  
Her dükkandaki yıldızlar için pazarlık ediyor  
Vakit nakittir  
Diyebileceğin bu  
Bu sırada ben sıcak oyunlarla geçiriyorum  
zamanımı  
Çocuklarla  
Ve buranın arı/saf hayvanlarıyla  
Benim zamanım için bu, neşe  
Benim zamanım için bu, güç  
Benim zamanım için bu, sevgi."

Moreno 1920/ Çev: G. Leutz/ Çev:İ. Doğaner

Şimdi 2. konuya bakalım. "Psikodrama her an yapılabilir, yapılmalıdır. Moreno kişinin zamanı faydacı olarak ele almaması gerektiğinin bir örneğini oluşturmuştur. Sadece bu tutum oyunu doğurabilir. Gerçekten de, etkili psikodramatik fikir ve teknikler oyuncu bir havada geliştirilebilir. Bunlar bizim saplanmış bakış açılarımızı ve rollerimizi aşmamızı sağlayabilir ve zihin ve davranışlarımızı rol değişiminin getirdiği bir perspektif sayesinde değiştirebilir. Bu, eylem içgörüsünü ve kişinin etkileşimsel sürecine ilişkin daha nesnel bir farkındalığı sağlar. Ayna tekniği sayesinde de sistem dışından bir perspektif sağlanır. Bu canlı bir şekilde rolün, davranışın değişmesine ve böylece özgürlük ve özerkliğe ve bütün bunların üstünde de, talihsiz

ve zaman tüketen davranış ve ilişkiler açısından harcadığımız zamanı da düşünürsek "daha fazla zamana" olanak verir.

Bu nedenle psikodrama zamanımızı kullanmalıyız, "bu anın özel durumu" dışında "hiçbir şey olmadığı"ni bilerek. Moreno bu anı, özel ve neredeyse unutulmuş niteliğiyle yaşamak konusunda şunları söylemiştir:

"An her zaman  
beklenmedik bir gösteri  
ele geçirilememiş bir parıltı  
yaratılmamış bir zaman olmuştur"  
(Moreno, 1923)

Şimdi, bu sunumdaki 3. konuya geldik. Yani şu soruya: "Şimdi psikodrama zamanı olması ne demektir, bunun önemi nedir?" "Zaman, yer, gerçeklik ve kozmos evrenselliğinin işlevinde 20. yüzyıl psikiyatrisi" isimli monografında (Moreno, 1978) Moreno, terapötik bir kavram olarak bu yüzyılda neler olduğunu sorar. Bu soruda, o, zamanı felsefi, mistik ve fenomenolojik bir kavram olarak ele almamaktadır. Bunun yerine, insanın zaman içinde, geçmiş, şimdi ve gelecek içinde yaşadığı gerçeğine vurgu yapar ve tedavide zamanın bu üç boyutunun yer alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Psikodramanın yer aldığı meta gerçekliğe teşekkürler! Doğaçlama sahneyici oyun sayesinde geçmiş, "temps perdu" (örtük zaman) olarak kalmıyor ve gelecek bu sayede protagonistin denetimi dışında bir yazgı olmaktan çıkıyor. Psikodramada yeniden canlandırma ile, geçmiş yaşantının anıları yeniden yaşanıp bütünleştirilebilir ve "şimdi burada" düzeltilir.

Sizler gibi bir dinleyici topluluğuna psikodramatik eylemin etkilerini anlatmama gerek yok. Zaten yaşamış olarak bunu biliyorsunuz. Ancak, bu etkiyi, sahnede yeniden üretilen durum ve sahne içinde doğaçlama eylem olanağına borçlu olduğumuzu anımsatmakta yarar görüyorum.

Bu gerçekler ışığında yüzyılın bin yıla dönüştüğü bu dönemin "psikodrama zamanı olduğunu düşünebiliriz. Her şeyden önce çağdaş tıbbi araştırmalar da eyleme dayalı yöntemlerin psikoterapötik önemine işaret ediyor. Öncelikle şunu anımsatmama izin verin: Duygulardan yoksun dünyamızda somut psikodramatik eylem bir yandan bu duygu yoksunluğuna bir panzehirdir; bir yandan da psikodramanın yarı-gerçekliği de sanal dünyaya yakınlaşan insan için oldukça çekicidir.

Bunun da ötesinde, psikodramatik ortam ve teknikler; protagonistin, terapistin ve grup üyelerinin, protagonistin sorunlarını ve durumunu resmetmesini